

Základy práva životního prostředí

teze přednášky

podzim 2007

Ivana Průchová

Vlastnictví a ochrana životního prostředí

teze

Ústavní základy

- Čl. 11 LZPS - vlastnické právo
 - odst. 1
 - odst. 2
 - odst. 3, vztah k čl. 35 odst. 3 LZPS – VÝKON OBSAHU VLASTNICKÉHO PRÁVA
 - odst. 4
- Čl. 26 LZPS – svoboda podnikání
 - podnikání a ochrana ŽP
 - podnikatel současně vlastník
 - podnikatel nevlastník
 - charakteristika vztahu k vlastníkovi

Vlastnické právo a ochrana ŽP

➤ OZ a jeho vztah ke speciálním právním předpisům na ochranu ŽP

- obecná ustanovení týkající se vlastnického práva významná i z hlediska ochrany ŽP
 - § 123 OZ – vlastník je v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užitky a nakládat s ním
 - § 124 OZ – všichni vlastníci mají stejná práva a povinnosti a poskytuje se jim stejná právní ochrana
 - § 125 odst. 1 OZ - zvláštní zákon stanoví, které věci mohou být pouze ve vlastnictví státu nebo určených právnických osob
 - § 126 odst. 1 OZ – vlastník má právo na ochranu proti tomu, kdo do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahuje
 - § 127 OZ – sousedská práva
 - imise
 - Oplocování – vazba na veřejnoprávní předpisy – zákon o ochraně přírody a krajiny, lesní zákon, stavební zákon
 - § 128 OZ – zásah do vlastnického práva

Ad OZ

➤ Prevence

- § 415 OZ – každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí
- § 417 odst. 1 OZ – komu hrozí škoda, je povinen k jejímu odvrácení zakročit způsobem přiměřeným okolnostem ohrožení – interpretace i ve spojení s veřejnoprávními předpisy z oblasti ochrany životního prostředí
- § 417 odst. 2 OZ – jde-li o vážné ohrožení, má ohrožený právo se domáhat, aby soud uložil provést vhodné a přiměřené opatření k odvrácení hrozící škody
- § 418, § 419 OZ – zakročovací povinnost

➤ Odpovědnost za škodu

- § 420 OZ - obecná subjektivní odpovědnost
- § 420a OZ - objektivní odpovědnost za škodu způsobenou provozní činností
- § 432 OZ - objektivní odpovědnost za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným
- Speciální právní předpisy z oblasti ochrany ŽP a jejich vztah k OZ

Objekty ochrany ŽP a vlastnické právo

- Objekty
 - vlastnicky přisvojitelné
 - vlastnicky nepřisvojitelné resp. přisvojitelné za splnění určitých podmínek
- Demontrace na konkrétních objektech:
 - Půda resp. pozemky resp. jejich druhy - odlišnosti
 - Porosty
 - Nerosty
 - Jeskyně
 - Vody
 - podzemní
 - povrchové
 - zvláštní
 - Živočišné druhy – živočich, zvíře, zvěř
 - Rostlinné druhy

Ad OZ a speciální právní předpisy na ochranu ŽP

- Nájem a výpůjčka a ochrana ŽP
 - realizace obsahu vlastnického práva osobami odlišnými od vlastníka
 - speciální ustanovení zvláštních předpisů

Kompenzace za omezení výkonu vlastnického práva

- ústavní základy
- druhy
- příklady k demonstraci:
 - Zákon o ochraně přírody a krajiny
 - Lesní zákon
 - Vodní zákon
- tendence de lege ferenda

Odpovědnost v právu životního prostředí – systém

- Odpovědnost za ekologickou újmu
- Odpovědnost za škodu
 - Zvláštní případy odpovědnosti
 - Odpovědnost dle OZ
- Správně právní odpovědnost
 - Odpovědnost za přestupky
 - Odpovědnost za jiné správní delikty
- Trestněprávní odpovědnost

- Blíže viz aplikace v jednotlivých oblastech

Zvláštní část práva životního prostředí

- Vztah obecné a zvláštní části
- Vybrané právní režimy:
 - Ochrana půdy (přednáška JUDr.J.Dudová)
 - Ochrana přírody
 - Ochrana lesa
 - Ochrana vody
 - Ochrana ovzduší
 - Odpady

Metodologický přístup ke studiu zvláštní části

- Východiska z obecné části
- pro každou oblast zvláštní části:
 - prameny
 - základní pojmy
 - plánovací nástroje
 - základní prostředky ochrany
 - ex lege
 - administrativní – povolení, zákazy, omezení
 - Povinnosti adresované každému , povinnosti adresované specifickým subjektům (zvláštní ochrana)
 - ekonomické nástroje
 - Odpovědnost – druhy, druhy nepříznivých následků
 - Eventuální další specifika

Právní režim ochrany přírody a krajiny

teze přednášky

Prameny právní úpravy

- Mezinárodní smlouvy
- Ochrana přírody v komunitárním právu
- Prameny v ČR
 - zák.č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů
 - Vyhl. č.395/1992 Sb., kterou se provádí zákon o ochraně přírody a krajiny
 - Zák.č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy
 - „zřizovací“ právní předpisy – zvláště chráněná území
 - související předpisy

Vazby na ostatní složky ŽP

- § 90/4 ZoPK – vztah zákona o ochraně přírody a krajiny k jiným předpisům (ZPF, lesní zákon, horní zákon, stavební zákon atd.....)
- speciální vazba na území, kde působí ministerstvo obrany

NATURA 2000

- Směrnice Rady č. 79/409/EEC o ochraně volně žijících ptáků (směrnice o ptácích)
- V zákoně č. 114/1992 Sb. – částečně § 5a – ochrana ptáků, dále zejména § 45e, f a částečně násl.
- - tzv. ptačí oblasti – ptačí oblasti stanoví vláda nařízením
- - způsob hospodaření – je možno s vlastníkem nebo nájemcem pozemku uzavřít smlouvu
- 39 nařízení vlády o ptačích oblastech v ČR
- Směrnice Rady 92/43/EEC o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin
- (směrnice o stanovištích)
- Nař.vl.č.132/2005 Sb., národní seznam evropsky významných lokalit
- V zákoně č. 114/1992 Sb. :
- Zejména část čtvrtá ZoPK (§ 45a a násl.)– postup při vytváření soustavy NATURA 2000 a její ochrana – vazba na směrnici o stanovištích, zaveden pojem „evropsky významná lokalita“, dále § 10,§39,§48,§50,§56,§58,§61a, sankce (§87,§88,88a)
- vytvoření národního seznamu
- Předběžná ochrana evropsky významných lokalit
- Ochrana evropsky významných lokalit
- Vyhlásování – vztah k existujícím ZCHÚ, smluvní ochrana

Cíl, charakter a „rozdělení“ ochrany přírody

- OCHRANA PŘÍRODY – VEŘEJNÝ ZÁJEM - § 58 ZoPK
- Účel ochrany – udržení a obnova přírodní rovnováhy v krajině, rozmanitosti forem života...přitom je třeba zohlednit hospodářské, sociální a kulturní potřeby obyvatel a regionální a místní poměry (§ 1 ZoPK)

- Ochrana přírody
 - - obecná - územní
 - - druhová
 - - zvláštní - územní
 - - druhová
- vzájemný vztah obecné a zvláštní ochrany přírody

Základní problémy

- Ochrana přírody a krajiny jako veřejný zájem
- Omezení a zákazy v zájmu ochrany přírody a krajiny
- Opatření ke zlepšování přírodního prostředí
- Přístup do krajiny
- Účast veřejnosti na ochraně přírody a krajiny
- Posilování smluvního principu při ochraně přírody a krajiny
- Organizační zabezpečení ochrany přírody krajiny
- Nápravná opatření
- Odpovědnost za porušení povinností při ochraně přírody a krajiny
- Ekonomické nástroje napří ochraně přírody a krajiny

- Obchodování s ohroženými druhy

- Zoologické zahrady

- Vztah druhové ochrany a ochrany zvířat proti týrání

Obecná ochrana – územní

- Ochrana územních systémů ekologické stability
- Ochrana významných krajinných prvků – ex lege, registrované
- Ochrana krajinného rázu
- Význam vyhlášení tzv. přechodně chráněných ploch
- Ochrana jeskyní (pozn. někdy řazena i mezi „druhovou“-prvkovou – hraniční – labyrinty jeskyní atd. , vazby na pozemek - spíše proto logičtější zařazení do územní - „neživá“ příroda
- Specifika tzv. ptačích oblastí – vazba na NATURU 2000

Obecná ochrana druhová

- Ochrana volně žijících živočichů
- Ochrana planě rostoucích rostlin
- Ochrana dřevin rostoucích mimo les
- Ochrana paleontologických nálezů
- Ochrana volně žijících ptáků (§ 5a ZoPK)

Zvláštní ochrana územní

- **Kategorie zvláště chráněných území:**
 - velkoplošná
- Národní park
- Chráněná krajinná oblast
 - maloplošná
- Národní přírodní rezervace
- Přírodní rezervace
- Národní přírodní památka
- Přírodní památka
-

Společné prostředky zvláštní ochrany –

- Ochranné podmínky
 - základní
 - bližší
 - Udělování výjimek
- Závazná stanoviska
- Ochranná pásma
- Plány péče
- Vyhlášení ZCHÚ
- Smluvní ochrana – u maloplošných
- Evidence ZCHÚ
- Zrušení ZCHÚ a jejich ochranných pásem

Zvláštní ochrana přírody druhová

- Památné stromy
- Zvláště chráněné rostliny
- Zvláště chránění živočichové
- Zvláštní ochrana nerostů

Památné stromy

- Mimořádně významné stromy, jejich skupiny, stromořadí
- Vyhlášení rozhodnutím
- Zákaz poškozování
- Ošetřování se souhlasem orgánu ochrany
- Ochranné pásmy – vyhlášené
 - - ex lege – poloměr desetinásobku průměru kmene měřeného ve výši 130 cm nad zemí
- Zákazy v ochranných pásmech památných stromů
- Výjimky ze zákazů u památných stromů (§ 56)
- Evidence a označování památných stromů – ústřední seznam ochrany přírody

Zvláště chráněné rostliny

- Kategorizace:
- a) kriticky ohrožené
- b) silně ohrožené
- c) ohrožené
- - Příloha vyhlášky č. 395/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- - chráněny ve všech podzemních a nadzemních částech a ve všech vývojových stádiích, i „mrtvé“ – uhynulé
- U ohrožených ochrana ne:
 - pokud rostou přirozeně uvnitř jiných kultur a ničeny při jejich běžném obhospodařování
 - pokud jsou pěstovány v kulturách povoleným způsobem
 - pocházejí z dovozu a nejsou předmětem ochrany podle MS
- v případě kriticky a silně ohrožených by bylo nutné stanovisko orgánu ochrany přírody
- . Prokázání původu - § 54 ZoPK
- . Záchranné programy zvláště chráněných druhů rostlin - § 52 ZoPK
- . Výjimky - § 56 ZoPK – převažuje-li jiný veřejný zájem nad zájmem ochrany přírody
- Souhlasy - § 57 ZoPK

Zvláště chránění živočichové

- Kategorizace
- a) kriticky ohrožené
- b) silně ohrožené
- c) ohrožené
- Viz příloha vyhl.č. 395/1992 Sb., ve znění pozdějších doplnění
- ochrana ve všech vývojových stádiích, ochrana i přirozených i umělých sídel a jejich biotopu
- Zákazy – škodlivě zasahovat do přirozeného vývoje – chytat, chovat v zajetí, rušit, zraňovat, usmrcovat, sbírat, ničit, poškozovat, přemísťovat vývojová stadia
- Zakázáno držet, chovat, prodávat, vyměňovat, nabízet za účelem prodeje nebo výměny
- - naplatí, kdy zásah prokazatelně nezbytný v důsledku běžného obhospodařování nemovitostí nebo jiného majetku nebo z důvodů hygienických, ochrany veřejného zdraví, veřejné bezpečnosti anebo leteckého provozu – nutné ale stanovisko orgánu ochrany
- Záchranné programy
- ZOO
- Prokázání původu - § 54 ZoPK
- Výjimky - § 56 ZoPK
- Souhlasy – 57 ZoPK

Organizační zabezpečení ochrany přírody a krajiny

- Obecní úřady
- Pověřené obecní úřady
- Obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- Krajské úřady
- Správy NP a CHKO – speciální postavení – orgán státní správy a současně odborná organizace
- ČIŽP
- MŽP
- Újezdní úřady MO
- -----
- - úředníci – zvláštní odborná způsobilost - § 79a ZoPK - nově
- -----
- Stráž přírody – strážci, zpravodajové, veřejný činitel
- -----
- Agentura ochrany přírody a krajiny
- -----
- Účast veřejnosti na ochraně přírody a krajiny

Odpovědnost na úseku ochrany přírody a krajiny

- uvedení do původního stavu - § 86 ZoPK – tj.odstranění následků neoprávněných zásahů
- - náhradní opatření - § 86 ZoPK
- Správně právní odpovědnost – přestupky, jiné správní delikty
- Odebrání nedovoleně držených jedinců zvláště chráněných druhů (§ 89 ZoPK) – vlastníkem se stává stát
- Občanskoprávní odpovědnost
- Zvláštní odpovědnost – odpovědnost za škodu způsobenou zvláště chráněnými živočichy
- - zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených zvláště chráněnými živočichy – bobr evropský, vydra říční, kormorán velký, los evropský, medvěd hnědý, rys ostrovid, vlk
- trestněprávní odpovědnost

Smluvní ochrana

- § 39 ZoPK – věcně právní charakter
- - pro evropsky významné lokality – namísto NPR,NPPP,PR,PP nebo památného stromu, včetně jejich ochranných pásem prohlásit území za chráněné nebo strom za památný, pokud již nejsou chráněny podle tohoto zákona na základě písemné smlouvy mezi vlastníkem dotčeného pozemku a orgánem, který je oprávněn k jejich vyhlášení
- - smluvně lze chránit i další objekty v § 39 uvedené (např. stromy, území se soustředěnými přírodními hodnotami...)
- - obsah smlouvy
- - ochrana vázána k pozemku formou VĚCNÉHO BŘEMUNE
- - návrh na zápis do KN podává orgán ochrany přírody
- - označení – na náklad orgánu ochrany přírody, nestanoví-li smlouva jinak
- - prováděcí předpis podrobnosti – dosud nebyl přijat

Náhrada za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření - § 58 ZoPK

- - vlastník , nájemce zemědělské půdy, lesního pozemku, rybníka s chovem ryb nebo vodní drůbeže nebo vlastník, který tyto pozemky oprávněně užívá a pokud jim vznikne nebo trvá v důsledku omezení vyplývajícího z části 3. – 5.ZoPK (zvláště chráněná území, NATURA 2000,památné stromy, zvláště chráněné druhy živočichů, rostlin a nerostů), včetně prováděcích předpisů nebo rozhodnutí vydaného na jejich základě "ÚJMA, má NÁROK na její finanční náhradu
- - jen jednomu (vlastníkovi nebo nájemci), pokud oba, přednost vlastník
- - z prostředků státního rozpočtu
- - písemné uplatnění
- - nárok zaniká, pokud uplatnění nároku nebylo příslušnému orgánu ochrany přírody
- doručeno do 3 měsíců od skončení kalendářního roku, v němž újma vznikla nebo trvala
- - prováděcí předpis – zatím není

Vstupy

- - orgány ochrany přírody
- - přístup do krajiny
- - subjekty za účelem zajištění péče

Omezení vstupu

- § 64 ZoPK – z důvodu ochrany přírody, souladné s čl. 14/3 LZPS

Účast občanů, občanská sdružení

- § 70 ZoPK
- novelizován – upřesnění
- stále interpretačně problematický
- tč. předmětem navrhované novely z iniciativy poslanců – v neprospěch tj. k oslabení postavení občanských sdružení
- Blíže viz www.psp

Obchodování s ohroženými druhy

- **Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a o dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (ZÁKON O OBCHODOVÁNÍ S OHROŽENÝMI DRUHY)**

➤ **PŘEDMĚT ÚPRAVY**

- - stanovené druhy živočichů a rostlin a na výrobky z nich vyjmenované v CITES úmluvě a v právu ES o ochraně ohrožených druhů
- - tuleně a výrobky z nich
- - vývoz zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů z ČR, které může v zájmu jejich ochrany stanovit prováděcí právní předpis !!! – vazba na § 48 ZoPK a prov.vyhlášku
- povolovací princip
- registrační princip – doklad o exempláři
- Státní správa – MŽP, ČIŽP, MF, celní orgány, orgány veterinární správy, orgány rostlinolékařské péče, krajské úřady, správy NP a CHKO
- Vědecký orgán – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
- Sankce
- zadržení, zabavení jedinců a exemplářů
- Evidence – MŽP
- Zákon č. 16/97 Sb. – „zbytkově“ stále účinný – ve vztahu k sankcím v ZoPK, obchod ale uceleně v z.č. 100/2004 Sb.

Cíl a prameny právní regulace

- Minimalizovat využívání volné přírody (rostlin, živočichů) pro účely obchodu
 - se samotnými druhy
 - s jejich částmi
 - s výrobky z nich
- Světová úroveň:
 - Globální smlouva – Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES – Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) – OSN, Washington 1973
 - Druhy příloh CITES
 - I-druhy bezprostředně ohrožené vyhubením(zákaz dovozu, vývozu)
 - II – druhy, které by mohly být ohroženy vyhubením,pokud by obchod nebyl přísně regulován,obchod pouze na základě zvláštních povolení
 - III – druhy, které jsou ohroženy mez.obchodem pouze v určitých zemích a jsou chráněny na návrh těchto zemí-exportní povolení výkonného orgánu vyvážející země,jinak potvrzení o původu exempláře
 - ČSFR – Sdělení FMZV 572/1992 Sb.
 - Úmluva chrání cca 5000 druhů živočichů, 28 000 druhů rostlin

Ad prameny CITES a EU

- Nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9.12.1996, o ochraně druhů planě žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi + „prováděcí nařízení“ + novelizace
- Nejaktuálnější Nařízení Komise(ES) č. 865/2006 ze dne 4.5.2006, o prováděcích pravidlech k nařízení Rady(ES) č. 338/97
- Druhy příloh CITES I až III jsou podle nař.ES členěny do příloh A až D
 - A – druhy přímo ohrožené vyhubením a druhy, které se vyskytují ve volné přírodě EU a jsou chráněny zákony členských států EU nebo legislativou ES na ochranu přírody. Ne všechny musejí být chráněny Úmluvou CITES – tj. A je širší než CITES I
 - B – zahrnuje většinu druhů přílohy CITES II, některé druhy CITES III+ další, jejichž dovoz do EU je pozastaven (nepůvodní druhy)
 - C- seznam druhů z přílohy CITES III a některých dalších
 - D- některé druhy z přílohy CITES II a další, ale dovoz do EU je sledován a vyhodnocován na základě tzv. oznámení o dovozu
- Seznamy uvedeny v nařízení Komise (ES) č. 1332/2005 ze dne 9.8.2005
- Nař. Komise (ES)605/2006 – seznam druhů, jejichž dovoz není povolen(aktualizováno)

Exempláře CITES v EU

- Transport exemplářů CITES mezi členskými zeměmi EU není považován za dovoz a vývoz a nejsou proto nutná dovozní ani vývozní povolení
- Zákaz komerčního využívání – druhy z přílohy A je zakázáno jakkoli využívat (prodávat, nakupovat, inzerovat)
 - Výjimky: odchov v zajetí, záchranné programy – potvrzení o výjimce ze zákazů obchodních činností (žlutý formulář). Je platný po celém území EU, exemplář musí být nezaměnitelně označen
- Volně obchodovatelné druhy z přílohy A
 - Zákaz komerčního využívání druhů neplatí pro uměle vypěstované rostliny, starožitnosti a běžně chované druhy ptáků
- Zákaz komerčního využívání druhů B
 - Výjimka – exempláře, které byly získány legálním způsobem (legální dovoz do EU, odchov). S nimi se smí v EU obchodovat volně
- Přemístění exemplářů CITES v rámci EU – tj. přesun po EU

Ad prameny - ČR

- Zák.č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších změn („zákon o obchodování s ohroženými druhy“)
 - Zrušil zák.č. 16/1997 Sb., s výjimkou 8. části (vazba na zák.č. 114/1992 Sb.)
- vyhláška č. 227/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení č. 100/2004 Sb.
 - Formuláře žádostí o doklady CITES
 - Registrace obchodníků s vědeckých institucí
 - Vývoz exempláře rostlinného druhu na základě rostlinolékařského osvědčení
 - Způsoby značení exemplářů
- Předchozí úprava používala seznamy CITES(I,II,III). V současné době platí seznamy druhů podle příloh A,B,C,D k nařízení Rady (ES) č. 338/1997

Ad prameny – související právní předpisy

- Zákon o ochraně přírody a krajiny
- Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči, ve znění pozdějších předpisů
- trestní zákon

Předmět právní úpravy

- stanovené druhy živočichů a rostlin a výrobky z živočichů a rostlin a výrobky z nich vyjmenované v Úmluvě a v právu ES o ochraně ohrožených druhů
- tuleň a výrobky z nich (výrobky z tuleňů)
- vývoz dalších zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů z ČR, které může v zájmu jejich ochrany stanovit prováděcí právní předpis
- (viz vyhl.č. 395/1992 Sb. na zákl. § 48 zák.č. 114/1992 Sb.)

- Prostředky
- Zákazy u vybraných exemplářů
- Povolení
- Výjimky
- Registrace

Okruh regulovaných aktivit

- dovoz ze zemí mimo EU
 - A,B – vývozní povolení CITES ze země původu a dovozní povolení ČR – kontrola celní orgán při vstupu do EU
 - C,D – oznámení o dovozu (poskytne celní úřad) , v případě, že jde o dovoz exempláře ze země , která jej zařadila na CITES – nutné navíc vývozní povolení ze země původu
 - U uměle vypěstovaných rostlin může povolení ze země původu nahradit rostlinolékařské osvědčení
- Zákazy dovozu do EU
- - dle nař. Komise č.605/2006.
- Vývoz do zemí mimo EU
 - A,B,C – nutné vývozní povolení ČR
 - D – není zapotřebí povolení
 - při vývozu uměle vypěstovaných rostlin nahrazuje vývozní povolení CITES rostlinolékařské osvědčení

Organizační zabezpečení

- MŽP
- Agentura ochrany přírody a krajiny
- ČIŽP
- Ministerstvo financí
- Celní orgány
- Orgány veterinární správy
- Orgány rostlinolékařské péče
- Krajské úřady
- Správy NP a správy CHKO

Odpovědnost

Zadržení exempláře

Zabavení exempláře

Správně právní – přestupky, jiné
správní delikty

Trestně právní - § 181g,f TZ

Právní režim ochrany lesa

Lesy a EU

- Lesy
- Směrnice Rady 1999, ve znění/105/EHS o uvádění reprodukčního materiálu lesních dřevin na trh
- Úzce související
- Lesy a NATURA 2000
- Směrnice Rady č.79/40/EEC o ochraně volně žijících ptáků
 - - tzv. směrnice o ptácích
 - - výrazně se týká i území s lesy
 - - více viz zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny , ve znění pozdějších předpisů – tzv. ptačí oblasti
 - - vazba na územní plánování
- Směrnice Rady č. 92/43/EEC o ochraně přírodních stanovišť volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin
 - - viz blíže ochrana přírody a krajiny
 - - vazba na územní plánování

Právní úprava v ČR

**zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů a prováděcí předpisy k němu
zákon a prováděcí předpisy k němu**

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 282/1991 Sb., o České inspekci ŽP a její působnosti v ochraně lesa

Zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 149/2003 Sb., o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin

**Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti
Související předpisy**

Principy právní úpravy

- Obecné principy práva ŽP - viz zákon o ŽP
- Zejména ve vztahu k pozemkům určeným plnění funkcí lesa a lesu jako takovému:
- princip TUR
- princip komplexnosti ochrany
- princip prevence
- princip plánovitosti (koncepční nástroje)
- princip předběžné opatrnosti
- princip vyváženosti práv a povinností vlastníků a uživatelů lesa ve vztahu k veřejnému zájmu na ochraně lesa a plnění jeho funkcí, zejm. mimoprodukčních
- princip racionality hospodaření
- princip odbornosti
- princip zvýšené odpovědnosti státu v případech mimořádného ohrožení plnění funkcí lesa
- princip ekonomického stimulu k ekologicky orientovanému hospodaření v lese
- princip ekonomické stimulace k minimalizaci odnímání lesa jeho účelům
- princip právní odpovědnosti za porušení povinností při hospodaření v lese, s důrazem na odpovědnost za snížení ekologických funkcí lesa

Základní pojmy

-
- les
- lesní porosty
- pozemky určené plnění funkcí lesa hospodaření v lese
- kategorizace lesa – a) lesy ochranné, b) lesy zvláštního určení, c) lesy hospodářské
- lesy pod vlivem imisí – a), b), i c)
- vojenské lesy – a), b) i c)
- škodliví činitelé
- škodlivé organismy
- obnova lesa
- zalesnění
- zajištění lesního porostu
- výchova lesa
- těžba předmýtní, mýtní, nahodilá, mimořádná
- přírodní lesní oblasti
- les jako významný krajinný prvek ex lege (§ 3 zákona o ochraně přírody a krajiny)
- Pozn.
- - práce s nimi částečně již i v pozemkovém právu

Koncepční nástroje ochrany lesa

- předpoklad trvale udržitelného hospodaření v lese

- Oblastní plány rozvoje lesů - § 32 LZ
- metodický nástroj STÁTNÍ lesnické politiky
- schvaluje MZe – podmínkou schválení stanovisko MŽP
- Zpracování hradí stát
- Neschvalují se ve správním řízení
- Lesní hospodářské plány - § 24
- Nástroj VLASTNÍKA LESA , povinnost – vlastník nad 50 ha, PO, kterým svěřeno nakládání se státními lesy
- Zpracovávají se zpravidla na 10 let
- Jeden plán pro lesy o výměře max. 20 000 ha
- Podle hosp.plánu MOHOU hospodařit i menší vlastníci
- Obsah: závazná a doporučující ustanovení
- závazná: maximální celková výše těžeb a minimální podíl melioračních a zpevňujících dřevin při obnově porostu
- Vlastník má právo na částečnou úhradu zvýšených nákladů na výsadbu minimálního počtu mel. a zpev.dřevin vůči státu
- LHP schvaluje orgán státní správy lesů
- Lesní hospodářské osnovy – § 25, lesy o výměře menší než 3 ha
- Inventarizace lesa - § 28 – nástroj ke zjištění stavu lesa, využitelnost pro další plánování

Povinnosti při hospodaření v lesích

- Základní povinnosti - § 11 LZ a násl. LZ
- § 11 odst. 3 – náhrada újmy – problémy s aplikací
- Povinnosti při dělení a evidenci pozemků
- Zákaz použít lesní pozemky k jiným účelům, pokud LZ nestanoví jinak
- Vazby na územní plánování
- Vazby na zvláštní předpisy – např. zákon o ochraně přírody a krajiny (les jako VKP ex lege, § 4 odst. 3 ZoPK – závazné stanovisko – k LHP, LHO, lesní cesty...), další specifika k lesům – maj.pr.ZCHÚ - § 23,32,33,36 ZoPK,
- zákazy ex lege, výjimky – dopady i na les, § 58 – náhrada za ztížení lesního hosp. v zájmu ochrany přírody a krajiny ve spoj. s vyh.č. 432/2005 Sb.

- Další specifika - § 29 a násl.: zejména §§ 31, 32 LZ i ekol.aspekty
- Reprodukční materiál lesních dřevin - § 29 ve spoj. s prov.úpravou
- Obnova a výchova lesních porostů
 - - povinnost zalesnit - § 31/6 LZ – holina zalesněna do 2 let, lesní porosty zajištěny do 7 let od vzniku holiny, výjimky v odůvodněných případech
- Ochrana lesa – zejm. ve vztahu k škodlivým činitelům
- Těžba dříví
- Lesní doprava
- Meliorace a hrazení bystřin v lesích
- Specifika hospodaření v lesích ochranných a v lesích zvláštního určení - § 36 LZ

Organizační zabezpečení ochrany lesa

➤ STÁTNÍ SPRÁVA

➤ Případ tzv. dělené kompetence – Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí – MŽP – pouze lesy v NP

➤ EXKLUZIVITA MŽP – orgán vrchního státního dozoru , § 50 LZ

➤ Česká inspekce životního prostředí

➤ Kraje

➤ Obecní úřady obcí s rozšířenou působností

➤ -----

➤ **Specifické postavení:**

➤ **Lesní stráž - § 38,39 LZ – veřejný činitel, vazba na TZ – fyzická osoba zajišťující ochrannou službu v lesích při obecném užívání lesů občany**

➤ -----

➤ **Odborný lesní hospodář - § 37 ve spoj. S § 41 a násl. LZ –**

➤ **Oblast hospodaření v lesích – vlastník lesa je povinen zajišťovat hospodaření v lesích v součinnosti s odborným lesním hospodářem**

➤ **funkce OLH – zabezpečit vlastníku lesa odbornou úroveň hospodaření v lesích**

➤ **Odborným LH může být FO nebo PO, která má k této činnosti udělenou orgánem státní správy LICENCI**

Odnětí pozemků plnění funkcí lesa a omezení jejich využívání

- Viz též přednáška ochrana Půdy jako složky ŽP
- odnětí: trvalé, dočasné
- Omezení ve využívání
- VAZBY NA ZNALOSTI Z POZEMKOVÉHO PRÁVA
- - řízení o odnětí nebo o omezení
- - výjimky, kdy není třeba odnímat
- § 16/3 LZ – pokud k dalšímu využití zapotřebí stavební povolení nebo jiné povolení – ODLESŇOVÁNÍ až toto rozhodnutí nabude právní moci
- Ekonomický nástroj – poplatek za odnětí – trvalé, dočasné
- - osvobození od placení

Certifikace trvale udržitelného rozvoje v lesích

- - označována za jeden z tržních nástrojů – cíl: podpora TU hospodaření v lesích, lepší využívání dřeva jako ekologické a obnovitelné suroviny
- Základní principy:
- Dobrovolnost – na žádost o certifikát
- Transparentnost
- Důvěryhodnost
- Nediskriminační charakter vůči různým typům lesa i druhům vlastníků
- - znamená:
- HODNOCENÍ prováděné nezávislou třetí stranou, zda hospodaření v lesích odpovídá ekologickým, ekonomickým a sociálním standardům stanoveným před zahájením vlastní certifikace a vydání vlastníku lesa o výsledku hodnocení
- ve světě existuje více než 50 systémů certifikace – nejvíce rozšířené 2:
- - PEFC (Pan European Forest Certification – celoevropská certifikace lesů)
- - FSC (Forest Stewardship Council – Rada pro zpracování lesů)
- V ČR nejvíce vlastníků přihlášeno k systému PEFC – princip regionální certifikace-

Obecné užívání lesa

- § 19 LZ
- Omezení obecného užívání lesa
- Z hlediska ochranného: – ex lege zákazy, výjimky z nich
 - - zákazy týkající se každého, zákazy pro nevlastníky
- Obecné užívání lesa a včelaři

Odpovědnost za porušení povinností

- Odpovědnost za ekologickou újmu
- Správně právní odpovědnost
 - - pokuty podle lesního zákona – § 54 LZ
 - - pokuty vlastníkovi lesa - § 55 LZ
 - - opatření k odvrácení hrozícího nebezpečí - § 57
 - - pokuty podle zákona o ČIŽP a její působnosti v ochraně lesa - § 4 – specifika
- Odpovědnost za přestupky (obecné užívání lesa) - § 53
- Trestněprávní odpovědnost - § 181a,b – obecné skutkové podstaty, § § 181c - poškozování lesa těžbou – ve spoj. S § 181d odst. 2 TZ „celkově větší plocha“ – plocha větší než 1,5 ha , „celkovou značnou plochou“ - plocha větší než 3 ha
- Náhrady za poškozování lesa - § 21 LZ - vztah k odp. za ekol. Újmu, k odpovědnosti za škodu dle OZ
- Občanskoprávní odpovědnost – zejm. § 420 a OZ – odp.ovědnost za škodu způsobenou provozní činností

Ekonomické nástroje – stimulace podpora hospodaření v lesích

- Zejm. § 46 LZ – demonstrativní výčet, není právní nárok
- STÁT
- Podpora ze strany státu
- Poskytování služeb
- Poskytování finančních příspěvků
- Kompenzace za omezení ve využívání lesa proekologickým způsobem
- Opatření k podpoře lesů poškozených imisemi. Podpora rekonstrukce či přeměny porostu
- Podpora zalesnění v horských oblastech
- Opatření k zajištění mimoprodukčních funkcí lesa
- podpora sdružování vlastníků lesa a podpora ve sdružených lesích vlastníků malých výměř
- -----
- Dále daňové úlevy (1. zóny NP...) – nárokové
- -----
- Evropské zdroje – podpora hospodaření v lesích

Právní režim ochrany vodních zdrojů

teze

Prameny právní úpravy

- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů - !!!
Zák.č. 20/2004 Sb.
- Prováděcí předpisy k vodnímu zákonu
- Související právní předpisy
 - Zákon o ochraně přírody a krajiny
 - Lesní zákon
 - Předpisy z obecné části

Základní pojmy a instituty

- Vody podzemní - VZ
- Vody povrchové - VZ
- Důlní vody – VZ'ano, pokud zvl. Zákon (horní) nestanoví jinak
- Vody, které jsou vyhrazenými nerosty (horní zákon)
- Přírodní léčivé zdroje, zdroje minerálních vod (lázeňský zákon)
- Vodní plochy
- Vodní toky
- Povodí
- Vodní díla

Základní prostředky ochrany

- Zjišťování a hodnocení stavu povrchových a podzemních vod
- Zjišťování množství a jakosti povrchových a podzemních vod
 - Vazba na IRZ
- Koncepční nástroje – plánování – plány hlavních povodí, plány oblastí povodí, programy opatření
 - Vazba na SEA
- Havarijní plánování – vazba na krizové plánování
- Mimořádné živelní události – vazba na povodně

Územní ochrana

- Povinnosti každého
- Povinnosti vlastníků pozemků, které sousedí s vodními plochami, speciálně vodními toky
- Povinnosti vlastníků staveb a zařízení
 - v korytech vodních toků
 - Na pozemcích sousedících s vodními toky
 - Chráněné oblasti přirozené akumulace vod
 - Ochranná pásma vodních zdrojů
 - Zranitelné oblasti

„Přímá“ ochrana vod resp. vodních zdrojů

➤ Nakládání s vodami

- s povrchovými
- s podzemními

- bez povolení a bez souhlasu VP orgánu
- na základě povolení VP orgánu
- se souhlasem VP orgánu

Specifika ochrany vodních toků

- Druhy vodních toků
- Správa vodních toků

Odpadní vody

Základné látky

Havárie

Odstraňování závadného stavu

Ekonomické nástroje

- Poplatky
 - za odebrané množství podzemní vody
 - za vypouštění odpadních vod do vod povrchových
 - za znečištění odpadních vod
 - z objemu vypouštěných odpadních vod
 - Za vypouštění odpadních vod do vod podzemních
- Platba k úhradě správy vodních toků a správy povodí
- Úhrada výdajů na opatření ve veřejném zájmu

Specifika povodní

- záplavová území
- území určená k rozlivům povodní
- území ohrožená zvláštními povodněmi
- povodňové plány
- povodňové prohlídky
- stupně povodňové aktivity
- povodňové zabezpečovací práce

Organizační zabezpečení

- Obecní úřady
- Obecní úřady s rozšířenou působností
- Krajské úřady
- MŽP
 - ČIŽP
- Mze
- Mdo
- Mzd
- Mo
- Vrchní vodoprávní dozor – MZE+MŽP

Odpovědnost

- Odpovědnost za ekologickou újmu – problematičnost
- Majetková odpovědnost – specifika vyplývající z toho, že voda složka ŽP
- Ztráta podzemní vody
- Opatření k nápravě (§ 42)
- Správně právní trestání – opatření k nápravě, pokuty
 - Odpovědnost za přestupky
 - Odpovědnost za jiné správní delikty

Právní režim ochrany ovzduší

- viz seminární výuka s JUDr. Ilonou Jančářovou, Ph.D. – semináře s výkladem

Právní režim nakládání s odpady

- Viz seminární výuka JUDr. Ilony Jančářové, Ph.D. – Semináře s výkladem